

AMINTIRILE UNUI ANONIM

(Preotul ortodox Aurel Goia, 1908 – 1978)

de

Aurel Goia

1. Nașterea și copilăria

Dumnezeu a voit ca să ajung vârsta de 70 de ani – mai mult decât părinții mei și exact atâta cât e socotită media normală a vieții din vremea noastră.

M-am născut în satul Săliște de Beiuș, la 7 km de orașul amintit, în direcția Stâna de Vale, puțin spre dreapta, la 26 aprilie 1908, sâmbăta Paștelor, din părinții Teodor Goia și Paulina Mihoc și nu la 1 mai, cum arată certificatul de naștere de la Oficiul de stare civilă al comunei Budureasa.

Eroarea se datorează faptului că tata n-a făcut cuvenita declarație de naștere decât la 1 mai, din cauza Paștelor, care în 1908 cădeau pe data de 27-28-29 aprilie.

Că m-am născut în 24 a IV-a, adică în sâmbăta Paștelor, o știu de la mama și de la sora mea Catița (Nana), născută (în) 1900, care ne povesteau cum la acele Paște mama era lehoză și n-a putut găti.

În 1905 s-a născut fratele Grigorie (Gorea), iar în 1910 sora Maria, (azi) toți în vârstă, cu rosturile și gospodăriile lor bine înjghebate pentru locurile săracăcioase din părțile acelea.

Am avut un frate, Cornel, mai mic ca sora Maria, de o deosebită inteligență, dar bolnăvicios, și din cauza aceasta a și murit de mic.

De viața de copil, dinainte de școală, pe care am început-o aproape la 9 ani, puțin îmi aduc aminte.

Totuși, rețin unele fapte, adânc săpate în ființa mea și azi: *citirea* scrisorilor, sosite de la soldații de pe frontul din primul război mondial, de către Lina Pantea a Hulii – *fată în păr*¹, frumoasă, roșcovană, sănătoasă și bine proporționată, singura dintre femei care știa scrie și citi bine în tot satul, și care făcea acest lucru în fiecare Duminică, în fața casei noastre, în auzul soțiilor interesate, a rudelor și bineînțeles a noastră, a copiilor, care nu lipseau niciodată de la asemenea evenimente. Tot ea, și tot acolo, citea și ziarul, nu știu care anume, cred că *Românul*, care apărea la Arad, dar unul care vorbea de succesele lui Aurel Vlaicu și care tare mă interesa, pentru că fiind foarte neastâmpărat, femeile îmi spuneau prâsnel și pentru că mă chema și pe mine Aurel, ca pe el, fie iertat.

¹ Nemăritată

Alt fapt care-mi plăcea și de la care făceam orice să nu lipsesc era acela când, în serile de toamnă, de clacă la desfăcat² porumb, sau de iarnă, de tors cu furca, ori de scărmănat lână, se adunau la noi fete, feciori, femei, bărbați și moșul (bunicul) după mamă, Vasile (Vasalie) Mihoc care, primar fiind, venea de obicei cu 4-5 nepoți de-ai lui după frați, în frunte cu Blăguța (Blaga Mihoc 1890-1960) văr primar cu mama, mintea satului cum a fost numit mai târziu³. (El era un om de o frumuseață bărbătească rară, voinic ca stejarul și inteligent peste măsură. În studenție îmi aducea întotdeauna merinde de la ai mei, atunci când venea cu căruța la Oradea, la târg.

Într-una din zile ședea cu mine de vorbă pe o bancă și a trecut pe acolo Preasfințitul Ciorogariu. A schimbat cu Blăguța câteva vorbe și după ce acesta a plecat, Preasfințitul m-a întrebat: „Ești rudă cu omul acesta ?” Am spus că e văr cu mama, la care El a zis: „Ferice de satul care are asemenea oameni !”)

După ce se termina lucrul, povestirile și glumele și mai ales după ce plecau clăcașii, pe noi, pe copii, ne culcau, mai mult cu sila, iar aceștia, - bunicul, nepoții lui și alți vecini mai de încredere, reținuți de tata și de mama în mod special- mai rămânărau la un pahar de băutură și la o vorbă bună.

Nu beau, mai mult vorbeau și se frământau cu greutatea vieții.

Câteodată Blăguța scotea „uișagul” și citea tare de acolo, nu știam ce, deși nu dormeam și eram numai ochi și urechi.

De Vlaicu și de Lucaci auzeam vorbindu-se des, și mărturisesc că de atunci și de la ei învășasem *Doina lui Lucaci*, pe care o cântam numai în surdina, cu ușile încuiate și cu câinele slobod, că era interzisă și groaza era mare de jandarmii cei cu pană, de care ne ascundeam și noi copiii, atâta deveniseră de temut. Îmi mai amintesc, apoi, de „jocul de-a baba oarba”, pe care-l jucam vreo 8-10 copii, frate-meu, surorile, Mironea Fereceanului (Miron Sala), Mironea Lăzarii (Miron Pituț), Aurelu Leamului (Aurel Popa) etc., în casa babei Veselina, care singură fiind și de dragul nostru și a unei atenții din partea mamei, își golea casa, (n-avea decât o măsuță, un prici și două lavițe), să avem mai larg loc să ne desfășurăm jocul și să nu aibă în ce se împiedica cel legat la ochi, care atâta tot căuta până reușea să pună mâna pe unul din noi și să recunoască cine e. Alte jocuri erau: de-a „lilioara”, la Paști; de-a ciocnitul ouălor roșii; de-a luat oul roșu, lovindu-l dintr-o dată cu banul, ca să intre în el; de-a banii; de-a „gombițele”, - nasturi strălucitori de la suman (sumăniță) și de a arunca bila într-o gropiță, de la o anumită distanță; de-a una și fuga, care denotă mare iuțime, îndrăzneală, iscusință și dorință (să lovești mingea și, înaintea adversarilor să ajungi la gropița anume designată, și să pui bățul în ea).

Mai rețin, apoi, plăcutele mele șederi la câmp cu oile, caprele și vacile împreună cu Popa Aurel (a Leamului), azi croitor în Oradea, cu Ganea Dolea, rămas

² Despănușat

³ Blăguța este bunicul după tată al profesorului de istorie Blaga Mihoc de la Oradea.

acasă, la vatra părintească și cu un fecior holtei, puțin într-o ureche, care ori de câte ori pierdeam vacile ni le căuta, le scotea de prin trifoaie, locuri oprite și dimineața, când nu mă puteam scula, le ducea cu ale lui la pășune, pentru că știa că mama nu-l lăsa nerăsplătit. De multe ori, când ajungeam la el cu merindea, colo pe la orele zece, de obicei slănină, caș și pâine de grâu, ei mâncau numai mălai și mămăligă, mă trimitea acasă să mai dorm și să mă joc, că le păzește el seara.

Drept să spun, când nu-mi ajuta să le păzesc, aproape niciodată nu le aduceam seara pe toate acasă și mama nu mă certa, că eram mic, dar trimitea în căutarea lor ori pe sora Catița, ori pe fratele Gorea, ceea ce făcea să întârzie cina - iar până se întorceau ei și mama termina cu mulsul, eu adormeam pe prispă și ba să mă mai poată trezi să cinez - ci mă culcam, de regulă, necinat.

2. Școala primară

Mi-aduc bine aminte, încă, de prima mea zi de școală - când cu cămașă curată, cu opincuțe, cu sumănel, cu o traistă în care aveam o jumătate de tăbliță (gresie) și asta nu știu de la cine și un ciot de grizlu⁴ de la frate-meu, și cu ceva de mâncare -m-a dus mama de mână la școală - o singură sală pentru toate clasele - și m-a predat nănașului *Leamu* (Popa Emil), cântăreț de strănă și autodidact, care din lipsă de învățători (era război) se chinuia cu toți copiii unui sat, vreo 120 - la 90 de *fumuri* - să ne facă să știm citi, scrie și socoti. Și, accentuez, o făcea cu drag și pe de gratis.

Leamu, cum era cunoscut în tot jurul, frate cu Părintele satului, Zaharie Popa, era a avea dascălul văzut de Pestalozzi - blând, bun, frumos, micios la vorbă, calculat în toate, iubitor de copii - deși avea o droaie, pururea surăzător, verb și voce de *cucuzel*⁵, de plângeai la hora mortului cântată de el, să fi fost de piatră, bine legat, mustață îngrijită, cu plete, pălărie tare și cămașă fără nasturi la gât și la piept, ci numai cu găetane, ca tata și ceilalți de vârsta lor; ne lăsa să facem în clasă orice cu el, numai să nu i ne suim pe cap.

De aceea era simpatic tuturor copiilor mari și mici, dar și a satului întreg. Dacă s-ar fi purtat altfel cu noi, n-ar fi avut nici un școlar în clasă, căci mijloace de constrângere și obligativitate școlară nu erau atunci, iar părinții celor mai mulți copii spuneau că n-or face ei dascăli și popi din pruncii lor, - de unde dacă mergeai la școală era bine, iar dacă nu mergeai nu era nici o pagubă. După vreo două luni de școală, în momentele când era tăcere ca de mormânt în clasă și când dascălul nostru bun ne vorbea despre Iosif și frații săi, iaca că apare mama, după ce auzim o

⁴ Condei

⁵ Privighetoare

ciocănitură în ușa și ne zice “bună ziua, pruncii mei”, iar cu nașul dă mâna, și-i șoptește ceva apropiat⁶.

Drept răspuns, noi ne-am ridicat în picioare și am stat drepti ca cătanele, până ce dascălul ne-a spus să stăm jos și pe ea a îmbiat-o să stea pe scaun.

“Noa, pruncii mei, a spus el, apoi fina mea a venit să vă vadă și să audă ce știți voi și mai ales pruncii ei Gorea și Aurelu”, căci sora Catița (Tița) n-a fost deloc la școală, iar pe Maria n-o primise pentru că era prea mică.

A întrebat *ceva* pe cei mai mari și mai buni – ca Pituț Miron, Mihoc Antița a birăului, pe fratele Gorea, pe fiul său Aurel, de care am amintit, și apoi mie mi-a zis: “noa, acum tu, fătul nănașului, zi tu tot ce știi despre Iosif !”.

Ca electrizat, m-am sculat în picioare și pe nerăsuflăte am torăit fără întrerupere toată istoria lui Iosif, nevăzând și neauzind pe nimeni în clasă.

La sfârșit m-am așezat pe bancă. Eram transpirat și am început să-mi revin.

Dascălul a venit la mine, m-a sărutat; mama plângea, iar fratele Gorea, din fundul clasei, a strigat: „Tot așa de bine știe și potopul, domnule învățător, că mi l-a spus și aseară, după ce ne-am culcat !”

A fost primul meu succes și de aci a început o deosebită simpatie și atenție a dascălului *Leamu* pentru mine. Iar mama n-a putut pleca până n-a venit la mine să mă întrebe dacă nu mă doare capul (sufeream rău, ca și copil, de durere de cap) și să nu-i zică învățătorului – „dă pe ei cu vergeaua, nănașule, să-i faci oameni !”.

Acasă, mama ne-a așteptat cu plăcintă și am văzut-o că era tare mulțumită și iar m-a sărutat.

După vreo lună, apoi, câțiva din clasa I am primit abecedar. Nu știu dacă nu era de Iuliu Vuia, dar știu că arăta pe pagina a doua fotografia unui școlar, foarte frumos și curat îmbrăcat, cu ghetе noi, cu pantaloni scurți și cu ciorapi lungi, stând la o măsuță, cu abecedarul în față. Ei bine, atât de mult mi-a plăcut fotografia acestui copil, încât cred că nu deschideam abecedarul niciodată să nu mă uit atent și îndelung la ea, ceea ce mama mea, ca o pedagoagă înăscută ce era, a observat ușor. Odată s-a apropiat de mine, când eram mai cufundat în *intuirea* acelei fotografii, și m-a întrebat „Îți place ție tare, puiul mamei, de pruncul acela de te tot uiți la el ?” I-am răspuns afirmativ, apoi mi-a zis:

„Dacă tu vei învăța bine, ți-oi cumpăra și eu ție hăinuțe așa, și te-oi face domnișor ca el !”

Nu mi-a trebuit mai mult și cred că în clipele acelea și din aceste vorbe a început a se urzi viitorul meu și plecarea la școală, în condițiile pe care le va vedea cel ce va avea curiozitatea să citească cele ce urmează.

Clasa întâia, a doua și a treia au trecut ușor, mai ales că fratele mamei, Nicolae (Cula) Mihoc, cu teologia la bază și cu ceva cursuri speciale la Cluj, predă

⁶ De aproape

istoria și geografia la Liceul „Coriolan Brediceanu” din Lugoj și venind în vacanțele mari la Săliște, se ocupa de mine și prindeam, pentru că eram bătrânior, de circa 12 ani.

După ce m-am înscris în clasa a patra – înscrierile și recensământul școlar se făceau atunci la finea lui august, s-a abătut asupra casei noastre cea mai mare nenorocire, - a murit mama pe la Sântă Maria mică – (8 septembrie 1920), dintr-o hemoragie de sânge.

Nu voi uita niciodată despărțirea ei conștientă de noi, cum a poruncit să fim toți lângă patul ei, cum a zis s-o sărutăm și cum apoi s-a adresat bunicului (tatălui ei) și i-a zis în auzul tuturor „să nu te primească pământul dacă tu și Cula (fratele ei Nicolae) nu-l veți face pe Aurelu popă, că nu mi-ai dat nimic, nici din averea de la părinții mamei, nici din ce ai strâns cu ea”.

Adevărul era că nu-i dăduse mamei nici un strop de zestre, deși era bogat și primise mult cu bunica, care decedase la vârsta mamei, 42 de ani.

La dureroasa înmormântare a venit și unchiul Cula de la Lugoj, precum și verișorul mamei, Dr. Ciupa Lazăr din Oradea, care, nefiind acasă, nu putuse veni s-o trateze. Poate ar fi salvat-o.

Pe la jumătatea lui septembrie 1920, când eu nu fusesem nici o zi la școală în clasa a patra, din cauza durerii după mama și din cauză că toți ne pierduserăm capul din această pricină, vine la noi într-o seară bunicul (tata mamei), cu o scrisoare de la unchiul Cula și cu instrucțiuni verbale de-a fi eu prezentat la *un examen* ce se va ține special pentru *mine*, în Talpe⁷, cu învățătorul-preot de acolo, Temeșan, cu învățătorul din Mizieș și cu dascălul nostru, ca să obțin certificat de patru clase, spre a putea fi înscris la Lugoj, în clasa I liceală- particular.

La examen, parcă acum mă văd, n-am știut nimic, afară de puțină religie, socoată și citire, ceea ce totuși nu i-a împiedecat pe examinatori să-mi dea cuvenitul certificat de trecere.

3. Spre liceu și liceul.

La sfârșitul lui septembrie, apoi, echipat ca vai de mine, cu bocanci de la vechituri și cu haine din lână pură de oaie – într-o zi de joi, dacă nu mă înșel – alături de bunicul am luat drumul spre Beiuș, luându-mi bun rămas de la neamuri - că merg la școală, la unchiul Cula, fără a-mi putea da seama cum vom ajunge acolo, ce mă așteaptă și cum voi putea face față.

Pe la amiază, înainte de a pleca trenul din Beiuș, ne-am văzut cu verișorul după mamă, Pantea Crăciun, care mergea și el cu taică-său să se înscrie la Școala normală din Oradea. A și ajuns învățător și viața apoi ne-a legat tot mai bine unul

⁷ Sat aparținător de comuna Drăgănești, de lângă Beiuș

de altul. Azi e și el pensionar și stă în Orașul Dr. Petru Groza⁸ cu alți frați, toți ridicăți frumos, cu jertfe și mari sacrificii.

La Șoimi noi ne-am coborât și am luat-o pe jos, ca să ajungem la Cermei, de unde aveam tren spre Arad, pentru că linia Arad-Oradea nu era deschisă.

Pe drum ne-a luat un om în trăsură, - venea cu lemne de la pădure (și) era chiar cermeian. Bunicul și cu el s-au pus pe povești; mai mult au vorbit despre moartea mamei și despre noi, cei orfani.

Pe un sac cu paie, care servea de șezut, eu am adormit și nu m-am mai trezit până în curtea respectivului om de omenie – a cărui soție ne-a primit cu toată dragostea.

În casă era bine și calduț, copii nu aveau. Ne-am așezat cu toții la cină și iarăși a început bunicul povestea mea.

Femeia se uita cu milă și cu drag la mine și dereticând prin casă își ștergea mereu ochii cu colțul cârpilor⁹ sau cu zadia. După ce și-a făcut rostul, m-a dezbrăcat, m-a spălat cu apă caldă pe picioare, m-a culcat într-un pat cum nu mai văzusem și m-a acoperit cu o dună albă ca zăpada, întrebându-mă dacă n-aș vrea să fiu pruncu lor; la aceasta am răspuns că vreau și am sărutat-o.

Dimineața am fost sculat cu noaptea în cap, ca să prindem trenul spre Arad și de data asta ambii soți vorbeau serios cu bunicul să mă lase să fiu al lor, și să nu mă mai ducă nu știu pe unde, - la ce eu mă învoiam cu toată inima și mă lipeam cu drag de biata femeie, ca de adevărata mea mamă.

Despărțirea a fost dureroasă și bunicul era cât pe aci să mă bată, că nu voiam să mai plec. Îi văd și acuma cum plângeau toți trei alături de mine.

La Arad nu știu cum am ajuns, dar știu că în ziua aceea n-am mai scos nici un cuvânt, și n-am mâncat aproape nimic. După ce am ajuns mare și au venit greutățile, necazurile și mai ales lipsurile peste mine, am regretat din toată ființa că n-am avut norocul să rămân, atunci, la oamenii aceia.

Povestind, în 1975, episodul acesta din viața mea colegului Ioan Poleacu, originar din Cermei, mai mare ca mine cu trei ani, mi-a spus că oamenii aceia au fost vecinii lor și că multă vreme au discutat cu părinții lui acest fapt, regretând sincer că nu s-au folosit de moment.

El spunea că au fost oameni foarte cinstiți și foarte buni gospodari și că la bătrânețe și-au luat copii de suflet. Muriseră, amândoi, prin 1952: Tatăl ceresc să le ierte păcatele !

Peste Timișoara, am ajuns cu bunicul la Drăgoiești, nu departe de Buziaș, unde erau socrii unchiului Cula, oameni bogați și buni, și la care slugea Nicolae Goia, săliștean de o vârstă cu fratele Gorea – dus la ei de unchiul Cula și care, mai

⁸ Ștei

⁹ Batic

târziu, căsătorindu-se, s-a stabilit definitiv la Drăgoiești, cu alți sălișteni duși între timp tot ca slugi, și trăiește și azi.

Cred că vreo lună am rămas la Drăgoiești, mai ales că soacra unchiului, Sofia, era bolnavă și mătușa Ana, soția lui, era mai mult acasă, s-o îngrijească și nu la Lugoj.

Împreună cu argatul Nicolae, de care mă țineam toată ziua, la toate lucrările de pe lângă gospodărie, și cu care mi se permitea câteodată să și dorm, zilele mi-au fost plăcute, durerea după mama s-a mai atenuat, iar dorul după casă, frați și după prietenii de joacă aproape că dispăruse; începusem să prind înfățișare plăcută.

După ce, însă, mătușa își îngropase mama și ne mutasem la Lugoj, desprins de tot ce e bucurie copilărească și de viața de la țară – nu mai văzusem oraș, - dar mai ales după ce fusesem băgat în focul de a învăța lecțiile, în rezumat, scrise de unchiul la istorie, la geografie, la română și la religie, și după ce ne chinuiam de moarte cu franceza – matematica – o, vai, ce matematică ! (căci nu știam bine nici tabla înmulțirii), o făceam cu Rusalim Olariu, cel mai bun în clasă, - zic, după toate acestea, viața a devenit pentru mine adevărat iad, - cartea chin și casa cușcă. Dovada, am încercat două evadări spre Drăgoiești, ca de acolo, cu Nicolae, să fugim acasă, la Săliște; era sătul și el de slugie, dar am fost prins - prima oară la gară și a doua la Drăgoiești, când ne credeam mai în siguranță. El avea bani și știa și drumul de la Drăgoiești la gara Topolovăț, iar de acolo, zicea dânsul, „las pe mine !”

Natural că de fiecare dată mi-am primit pedeapsa meritată și așa cum numai unchiul meu știa să mi-o aplice. Mai ales cea din urmă a fost groaznică și faptele mi-au îngreunat și mai mult situația, căci de câte ori nu știam lecțiile, și nu le știam niciodată cum mi se pretindea, căpătam bătaie de neînchipuit, căci unchiul era o fire irascibilă și pe lângă greutățile ce i le făceam eu, mai avea probleme profesionale și necazuri cu socrul său, care, căsătorindu-se a doua oară, dăduse o parte din avere soției.

Atunci, și pe lângă mătușa Ana, căreia îi era milă de mine, văzând că nu am nici o bază din școala primară, dar că depun silință, am învățat să spăl vase, să curăț cartofi, să fac ghetele, să șterg de praf și să spăl pe jos, ceea ce nu mi-a stricat.

Ușor nu mi-a fost, dar oricum la finea anului școlar 1920/1921 am fost singurul dintre *particulari* care am trecut clasa cu bine – și asta cred că mai mult din mila profesorilor, care înepuseră – prin Olariu, să-mi cunoască situația.

În vacanța mare, având deci o clasă liceală, unchiul și mătușa m-au luat cu ei la Săliște ca să le fiu de ajutor pe lângă Tavi, pruncul lor, copil care, atât în liceu, cât și la facultate le-a dat multe probleme și de care (nu mai știu nimic din 1943) voi aminti mai târziu.

Nu știu cât am stat la Săliște, dar știu că revederea cu frații a fost foarte emoționantă; nu mă mai puteam despărți de frați și nu voiam să stau la bunicul, unde era unchiul și mătușa, nici să mănânc cu ei, decât cu frații. Pentru ziua plecării am aranjat cu fratele Gorea să mă dau jos din tren la Finiș, unde mă va aștepta el și să nu mai merg niciodată la Lugoj.

N-a fost, însă, așa, pentru că unchiul, poate că presimțind ceva, a stat cu noi în compartiment, cu mine și cu Cristina din Talpe, o fată ce o aducea ca servitoare, și nu cu mătușa, la clasa a doua, până colo către Holod.

Ajunși aici, și fără să spun fetei nimic – m-am coborât din tren și am luat-o pe jos, pe linie, în direcția Beiuș, până ce, rupt de oboseală și de foame, am ajuns seara acasă, spre groaza și mirarea tuturor.

Tata, trebuie că înțelesese el ceva, foarte necăjit și foarte nervos – deși era o fire foarte blândă – fără nici o vorbă m-a luat la o bătaie zdravănă; mi-a pus ceva de mâncare într-o traistă, mi-a dat ceva bani și fără să mă lase să dorm m-a dus la gară la Beiuș; a stat mult de vorbă cu șeful gării, care mi-a dat bilet și o hârtie și *m-a pus pe tren* cu destinația Lugoj.

Mărturisesc sincer că nu știu pe unde m-am dus, dar știu că în gară la Oradea m-am legat de niște tineri studenți și le-am arătat biletul și hârtia de la șeful gării din Beiuș, spunându-le că n-am mamă și că merg la liceu, pe clasa a doua la Lugoj – unde am un unchi – de care m-am rătăcit.

Am dat peste oameni de omenie și mai ales peste un conductor de tren care mi-a spus cum să am grijă de bilet și de hârtie, m-a predat altui conductor, nu știu la ce gară, acesta apoi la altul și tot așa, după vreo trei-patru zile, într-o dimineață, pe la orele 5, când unchiul și mătușa erau îngroziți că voi fi mort pe undeva, am ajuns acasă, ca un cățeluș flămând și plouat.

Nespusă le-a fost bucuria când m-au văzut teafăr: mai că se hotărâseră să dea anunț la ziar, ca să scape cumva de rigorile legii.

Întrebat fiind cum și ce s-a întâmplat, le-am spus, așa după cum m-a instruit fratele, că la Holod a trebuit să merg jos pentru *mine*, că era closetul închis, și așa trenul cu ei a plecat și eu pe jos m-am întors acasă. De bătaia primită de la tata n-am șoptit nici un cuvânt – așa că am scăpat ușor și deja în ziua aceea a mers o telegramă de la Lugoj la Săliște, că am sosit bine și sănătos.

Clasa a doua am urmat-o regulat, dar mi-a fost foarte greu, o dată pentru că nu aveam o bază de la școala primară - cum am mai amintit, în al doilea rând unchiul nu-mi mai făcea lecțiile-rezumat și în al treilea rând pentru că în clasă erau băieți foarte buni și din foarte bune familii, ca frații Ilca, Pius Brânzeu, al canonicului Mihăeș, cu a protopopului de Lugoj, Olariu Lupulescu, Tomoni, Liviu Stan, Cucu Poantă al altui preot, cu care era o plăcere pentru profesori să facă lecții - noi, cițiva abia ținându-ne de ei; dar tot am promovat.

În a treia și a patra iar am tras-o greu, pentru că se adunase mult material, pe care eu nu reușisem să-l asimilez și pentru că se nimeriseră niște profesori foarte pretențioși, ca Crisciu la matematică, Herlo la franceză, Linția la latină și Lohan la română, *așii liceului și spaima elevilor*, cum îi numea publicul.

Cu patru clase puteam să intru în meserie, pe atunci. S-a și încercat să intru ca băiat de prăvălie la o firmă mare, "Frații Missir" din Lugoj, și după patru ani

ieșeam calfă plătit bine, dar planul a eșuat, că nu mi-au oferit nici haine și nici mâncare măcar, așa că iar am rămas să fac a cincea particular.

Ai mei de acasă nu s-au mai interesat de soarta mea; știau doar că trăiesc și tot cam atâta știam și eu de ei.

Nu știu nici azi motivul, dar unchiul a demisionat din postul de profesor de istorie și geografie, - erau foarte slab plătiți, - și a trecut în eparhia Orăzii, de care aparținea canoniceste și a ocupat postul de preot din parohia Valea lui Mihai, eu cu mătușa rămânând să stăm când la Lugoj, când la Drăgoiești, unde mă simțeam foarte bine, pentru că, petrecând vacanțele cele mari tot acolo, îmi făcusem prieteni și era mai bine ca acasă atât la moș Ginu - socrul unchiului, cât și la moș Tie și la baba Ana lui moș Ginu.

Abia, abia am trecut clasa a V-a, pentru că, necontrolat de nimeni, unchiul era departe și venea rar acasă și pentru două-trei zile, nu m-am prea ținut de carte. Am avut un mare noroc că înainte de a începe lucrările în scris cu vreo două-trei săptămâni, m-am dus pe la Olariu - ierte-l Dumnezeu, c-a murit pe front, și-a făcut cu mine toate problemele grele de algebră din carte și, culmea, una dintre ele mi-a dat-o la scris, de-am făcut-o, și alta mi-a venit la oral, unde am mișcat bine, în raport cu ceilalți, ce mai erau dintr-a cincea.

Și profesorului i-a părut bine că am știut, c-a putut pune o vorbă bună pentru mine la ceilalți.

După un an de ședere la Valea lui Mihai, unchiul s-a mutat la parohia Olari, pe lângă Sântana, și cu asta a trebuit ca și eu să mă rup de Drăgoiești și de Lugoj.

Dar ce să facă cu mine și unde să mă dea ? Cunoscându-se cu directorul liceului din Salonta, Nuțiu, și cu profesorul de religie, Marian, fost preot militar, m-a adus aici, știind că nu se cere prea multă carte; de fapt așa a fost - m-a luat fie iertatul unchi cu amenințări că de-aici încolo nu se va mai interesa de mine; "s-o mai facă tatăl tău", - și ne-am oprit la un croitor în Salonta, să-mi facă uniformă școlară. Am rămas la internat, ca semi-bursier, și peste câteva zile a venit la mine fratele Gorea, cu haine de pat, cu niște cărți cumpărate de la librăria "Doina" din Beiuș, cu mâncare și cu bani pentru taxă până la Crăciun.

Chemat de mătușa de Crăciun, nu m-am dus la Săliște, ci la Olari și tare bucuroși am fost toți: am adus note bune, și cu uniforma nouă, făcută cu greu de ai mei de acasă, arătam chiar frumușel, ceea ce a încântat-o mai ales pe mătușa și pe vecina sa Sida Borod, cu gânduri de viitor pentru mine, având dânsa o fată de măritat.

Vacanța Paștelor și cea mare le-am petrecut tot la Olari, și atunci, în 1926, am avut un *succes* mare, dar nu l-am fructificat. După un anunț în ziar, la căile ferate Arad, sub direcția Domnului Ispravnic, o figură impunătoare, cu o barbă de patriarh, s-a ținut un examen de admitere pentru școala de impegați de mișcare, cu o durată de doi ani și condițiile: vârsta candidaților 16-20 de ani - studii, patru clase liceale și naționalitate română. Materii: istorie, geografie, română, aritmetică și

vizită medicală eliminatorie. Pentru vizita medicală ne-au dus cu trenul gratis la Timișoara, ne-au dat merinde de drum și ne-au adus înapoi la Arad. La vizita medicală au fost respinși puțini, dar la scris și la oral au căzut destui.

Eu, singurul cu 6 clase și unul din Micălaca¹⁰ de 20 de ani, am fost primii, urmând ca noi să facem 9 luni de școală de telefoniști, cu haine, internat gratuite și 800 lei lunar și apoi numai un an școala de impegați, tot în aceste condiții.

Nu știu ce mi-a venit, dar auzind pe cei mari vorbind de deraieri de trenuri și de pușcărie, m-am dus la secretariat ca un sonat și mi-am ridicat actele, locul ocupându-l imediat acela ce urma cu media după mine. Când m-am dus la unchiul și i-am spus ce am făcut, aproape să amețească de inimă rea, iar biata mătușa și mai rău s-a bolnăvit și solidari m-au trimis acasă, să mă descurc cum voi ști, căci ei mai mult nu vor cheltui cu mine.

Rău mare mi-am făcut și nu l-am mai putut repara, deși am încercat - precum se va vedea.

M-am dus acasă la Săliște, că vorba ceea “când ți-e rău mergi la al tău”, dezorientat și cătrănit de măgăria ce-o făcusem ! Ce să fac ? De la cine să cer sfat ? De cine să mă apropii ?

Pe la notariatele comunale Budureasa, Cresuia, Drăgănești, erau niște posturi de scribălăi, de teapa, anii și pregătirea mea, dar erau toate ocupate.

4. În învățământ

Așa stând lucrurile, mi-am plâns necazul învățătorului Chelan din Talpe și l-am rugat să mă ajute cumva.

Omul, învățător foarte valoros, mi-a făcut o scrisoare și m-a trimis cu ea la Inspectoratul școlar Oradea, la un oarecare șef Caba, să-mi dea un post de învățător suplinitor la care nu se prezintă nimeni, în plasa Beiuș sau Vașcău.

M-am dus la Oradea și cu întrebarea am aflat Inspectoratul școlar, dar pe Caba nu, că era plecat pe teren.

Dormind noaptea în gară și mai mult flămânzind, două zile în rând am tot căutat și tot m-am plimbat prin centrul orașului, uitându-mă cu jind la frumusețile din vitrine, dar mai ales la ghetе, la haine gata și la stofе.

În a treia zi, pe când îmi pierdusem răbdarea, un domn înalt, elegant și ca de 50-60 de ani, se apropie de mine, în fața unei vitrine și mă întreabă oblu - “Ce cauți tu, feciorașule, pe aici, că te-am văzut și ieri și alaltăieri ?”

Aproape cu lacrimi în ochi și timid i-am spus: “îmi caut un post”, și i-am arătat scrisoarea de la Chelaru și certificatul de 6 clase de liceu. M-a prins de mână și mi-a zis: “hai cu mine”.

¹⁰ Suburbie a Aradului

Până la inspectorat m-a tot întrebat ba una, ba alta, iar când am intrat în curtea Inspectoratului s-a așezat cu mine pe o bancă și mi-a zis: “spune-mi, pe scurt, istoria copilăriei tale”.

I-am toroit-o pe nerăsuflăte, în timp de el mă pătrundea cu privirea, iar când am ajuns la greșeala cu *cefereul*, a oftat și mi-a zis: “mare măgărie ai mai făcut, pruncule !”. Și sculându-se m-a întrebat: “și zici că nu l-ai aflat pe domnul Caba ?” După care tot el mi-a zis: “stai aici până vin eu” și a plecat.

Peste vreo jumătate de oră s-a reîntors și m-a dus în cancelarie la domnul Caba - care, când m-a văzut, a exclamat dintr-o dată: “dar îl vor bate copiii pe ăsta, domnule Georgescu”. El a zis în locul meu: “garantiez că nu”, și-apoi au mai vorbit în șoaptă, fără să pot prinde ce anume.

După aceea, Caba, cu o hârtie în mână, s-a sculat de la masă, mi-a întins-o și mi-a zis: “uite, băiatule, dacă până la 1 octombrie (1926) nu se prezintă la voi în sat învățătorul, tu vei fi învățător acolo un an.

Vei merge la președintele Comitetului școlar la 1 octombrie să-ți dea cheile, vei chema copiii la școală, îmi vei face raport (parcă eu știam ce-i acela raport ?!) și-l vei ruga pe Chelaru să te ajute. Dar să faci liceul mai departe !” A dat mâna cu mine și-atât !

N-am știut pe ce lume mă aflu. Și nu știam ce să fac: să strig de bucurie, să plâng, să-i sărut mâna ?, când salvatorul meu, mulțumindu-i, deschise ușa și ieșirăm.

Ne așezărăm pe aceeași bancă, și tacticos îmi zise: “noa, pruncule, să ai grije să fii cuminte, să nu faci prostii, să nu beai, că la voi e pălincă tare, și să nu uiți că ești dascăl numai un an” .

I-am sărutat mâna și l-am rugat să-mi spună cu ce sunt dator; la ce dânsul mi-a zis: “o litră de pălincă fățată și vreo 50 de ouă, coala, înainte de Crăciun să le aduci la adresa asta !”, întinzându-mi o hârtiuță. Ne-am despărțit și nu ne-am mai văzut în veci. Atunci când am dus cele de cuviință la adresa respectivă, le-am predat fiicei sale, căci dânsul decedase, precum mi-a spus ea plângând. Bunul Dumnezeu să-l ierte, căci m-a ajutat la o răspântie grea de tot. N-am s-amintesc decât în treacăt de greutățile ce le-am întâmpinat în anul acela școlar cu copiii din patru clase, eu habar nevând de ceea ce înseamnă a preda o lecție, cât de *treptele formale* nici n-auzisem, precum n-am s-amintesc, decât tot în treacăt, de groaza ce o purtam încontinuu că-mi vine inspecție și, neștiind copiii, mă va da afară; dar o spun că prin multă zoală și *nepricepere* am ajuns acolo că inspectorul Mihuța, la examenul de fine de an, să se declare mulțumit de rezultatul la care am ajuns cu școlarii - deși a observat că “n-am metodă pedagogică necesară”.

Procesul verbal respectiv s-ar putea vedea în arhiva școlii, căci anul acela, 1926-1927, mi-a fost trecut mai târziu în carnetul de muncă.

Salarul nu știu cât era, - în tot cazul mult pentru mine: m-a ajutat să-mi fac vreo două rânduri de haine, să mă pun la punct cu lenjeria, să-mi cumpăr trei perechi de încălțăminte, precum și toate cărțile pentru clasa a VII-a de liceu, pe care am

urmat-o, apoi, regulat în 1927-1928 la Beiuș, locuind la Ionică Dan, un fel de nemoșenie¹¹ cu noi după soția a doua a lui¹².

Tot atunci s-a serbat și centenarul liceului și, cu acea ocazie, am văzut prima oară un ministru al învățământului, pe Anghelescu, și un general francez, pe Brthelot, prietenul poporului român.

La insistențele lui Chelaru, propta mea în școală ca dascăl, m-am înscris, așadar, în clasa a VII-a, la Beiuș, dar neștiindu-mi împărți timpul și neavând nici manuale suficiente, după ce-am văzut rezultatul de la lucrările în scris din februarie, mai ales la trigonometrie, franceză și latină, m-am lăsat păgubaș și m-am retras socotind că tot așa fi căzut. Am încercat a doua oară la C.F.R. și de astă dată am căzut.

Ce-i drept, cu salariul de dascăl pe care l-am luat și pe august 1927, m-am îmbrăcat bine, că eram tare golîșel, am mai dat ceva acasă pentru mâncare, mi-am plătit ceva datorie și mi-am cumpărat toate manualele de clasa a VII-a, pe care, apoi, am urmat-o regulat, locuind la Dan Ioan dintr-a șasea, care apoi mi-a fost coleg la teologie și mai târziu vecin ca preot în Batăr, iar eu în Tulca.

În urma unei dispoziții de atunci, noi, cei ce am fost în anul școlar 1927-1928 în clasa a VII-a și am promovat, am putut să dăm toamna și clasa a VIII-a, așa numita serie de tranziție, câștigând, astfel, un an. Bacalaureatul fiind foarte greu în timpul acela și nefiind prea sigur de mine cu latina, franceza și româna, la sfatul unchiului, care iarăși s-a apropiat de mine, nu m-am prezentat la bacalaureat decât în iunie următor (1929) și l-am luat bine, pentru că toată iarna, acolo, acasă la unchiul în Olari, n-am făcut altceva decât am mâncat și am tocit.

Menționez că pentru mine și taxa de înscriere la bacalaureat - 1500 lei - a fost foarte grea și, în naivitatea sa, tata săracul, dându-mi suma, mi-a zis că oare n-o să-i primesc îndărăt dacă nu m-or trece ?! N-am știut ce să răspund, decât că dacă n-am să reușesc n-o să mă mai întorc acasă în veci.

Mare noroc, c-am reușit, că de nu, nu s-ar fi ales nimic de mine !

Ce e drept, cu bacalaureatul ți se deschideau atunci ușile tuturor facultăților, numai stare materială să fi avut, căci toate cele, dar mai ales întreținerea, hainele și cărțile erau foarte scumpe, iar taxele exagerate.

În anul de dascălie, sora mai mare, Catița, nana din Saca¹³, cum i-am zis întotdeauna, căci era căsătorită acolo, mi-a tot amintit de dorința mamei, de pe patul de moarte, de a mă face preot. Eu însumi nu uitasem aceasta, dar unchiul Cula era categoric contra.

¹¹ Rudenie

¹² Fiu de polițist ce locuia pe strada Horia în Beiuș.

¹³ Sat aparținând comunei Budureasa, județul Bihor.

Mă gândeam mult la medicină și mi-ar fi plăcut, dar fără bani și fără nici o legătură mă tot puteam gândi. Și apoi, făcându-mi socoteala, cheltuielile unui an de medicină ne costa cam cât valora atunci toată averea lui taică-meu, cum ne spunea părintele Popovici, care avea un fecior la medicină, cam pe terminate.

Oriunde, însă, trebuiau taxe, haine, mâncare și cărți, și numai noi, cei bătrâni, știm astăzi cât de greu ajungeau țăranii atunci la un ban.

Tata vânduse cei mai frumoși boi din sat cu 2800 lei și aproape că nu puteai cumpăra pe ei mai mult ca un costum bun de haine și câteva cărți.

De aceea, el, săracul, era de părere să rămân vreun “dascălas” sau vreun funcționar pe acolo “pe satele acelea”; atunci ar fi scăpat de griji și de cheltuieli. Ba mersese până acolo că-mi propunea să mă căsătoresc cu o fată bogată din sat, Antița birăului, ajunsă mai încoace țiitoarea părintelui Neșea din Budureasa.

5. Academia Teologică

Așadar, nu-mi rămânea alt drum decât cel dorit de mama, mai mult decât de noi toți, drumul spre preoție, mai ales că și părintele Popovici spunea că acolo sunt cheltuieli mai puține și “poți preoți și cu doi sau trei ani de școală”.

Și aici, însă, la teologie, trebuiau bani. Înscrierea, cărți și 1500 lei obligator pentru reverendă, plus altele, ceea ce m-a determinat să fac un împrumut de 5000 lei de la Constantin Guler (Helder) din Țigănești. Dar cum și ce sistem ? Mi-a dat în mână 5000 lei, și a trebuit să fac hârtie ca și cum mi-ar fi dat 7500 lei împrumut pe timp de un an. Camăta deghizată era, deci, după cele 5000, 2500 anual - adevărată tâlhărie ! Și actul era făcut în bună regulă, semnat de mine și cu amprenta lui tata, care nu știa carte. Oh, de n-ar fi fost, că multă otravă sufletească mi-a făcut acest împrumut !

Cu bacalaureatul la teologie în Oradea am avut bursă până în anul al treilea, când, datorită așa-ziselor “curbe de sacrificiu” și crizei economice ce apăsa țara întreagă, mi s-au luat bursele la toți. În anul al III-lea am mai luat de la Guler 1000 lei și de la unchiul Cula 5000 lei, așa că eram înglodat bine în datorii la începutul ultimului an de teologie.

Noroc că părintele Trăian Șulea, confesorul spitalelor din Oradea, m-a luat pe lângă el, ca și cântăreț de strană și că tot eu făceam de serviciu în Capela Episcopală, când se hirotonea vreun preot, de la care primeam nu numai gustărica tradițională, ci și ceva bănișori.

Natural că după un an n-am putut să restitui cele 7500 lei lui Guler și nici după doi, mai ales că el, venind și omenindu-se des acasă la noi, spunea să n-am grija datoriei, că el mai are bani și-mi mai poate da oricât și oricând.

Simțeam ceva, însă, care mă făcea să n-am încredere în omul acela și să nu mai iau de la el împrumut, dar el mă pândeă și știa bine că în anul al patrulea am plecat de acasă lefter.

Prima sesiune am dus-o foarte greu. Mâncam de acasă ce-mi puteau ei trimite cu săliștenii ce veneau cu negoț vinerea la piață: slănină, brânză, marmeladă, nuci, mere, pere, smântână, cartofi din care făceam ba supă, ba *piure*, la focul ce rămânea în soba de teracotă din sala de curs.

Odată ne-a surprins făcând “rântaș cu slănină și ardei”, pe mine și pe Bereteu - Preasfințitul Magier, care, compătimitindu-ne și întrebându-ne mai de aproape cum trăim ne-a zis: “săracii de voi. Acum când ați putea mânca și cuie nu aveți ce, iar când veți avea ce mânca, nu veți putea !”, vorbă de care de foarte multe ori mi-am adus aminte în viață.

După sesiune m-am prezentat la Preasfințitul Magier, care ne era rector și l-am rugat să mă lase acasă să învăț singur și să vin la examen în iunie, că așa nu mai pot trăi: slăbisem și mereu mă durea capul și stomacul.

S-a uitat la mine cu milă și mi-a zis: “stai colea la masă, să scrii ce-ți voi dicta eu !”. Când am văzut ce-mi dictează, o cerere de un împrumut de 5000 lei, m-am oprit și-am zis: “Preasfințite ! Eu nu fac asta, că și așa până acum îs plin de datorii”.

Apoi, ca unui părinte, i-am înșirat toate datoriile ce mă apăsau. Mi-a zis: ”nu face nimic, scrie mai departe”. M-am executat; a luat hârtia, a scris pe ea “se aprobă”, și a semnat. Apoi mi-a zis: “du-te la caserie să-ți dea banii”. Acolo, casierul, părintele Serac, s-a încruntat, a arătat hârtia contabilului Guiaș, i-a făcut un semn de întrebare și pe Guiaș l-am auzit: “dă-i banii, nu vezi că-i aprobată de Preasfințitul Magier !”

Când m-am văzut cu 5000 de lei în mână am crezut că leșin. Am ieșit afară și m-am dus din nou la Preasfințitul și i-am spus, cu banii în mână: “Eu, Preasfințite, nu țin banii ăștia la mine, că n-am unde-i pune și mă tem să nu mi-i fure!”

M-a sărutat pe frunte, a luat banii de la mine și a zis: “stai jos!”, apoi a continuat - “Vezi, tu, acum ești mare, azi-măine vei fi preot. Va trebui să mergi într-o familie sau alta, în vederea căsătoriei. Așa cum ești nu vei putea merge! Îți trebuie sc niște haine bune: ghețe, cămăși, pălărie, ba chiar un palton. De aceea, uite aici acest bilet. Te duci la croitorul respectiv, să-ți facă un costum de haine din stofă bună. Îți cumperi o pereche de pantofi, cămăși, vreo trei-patru, pălărie, cravată, ciorapi. Vom vedea ce rămâne și de acolo îți vei plăti cantina până la sfârșitul anului. Să nu mai mergi acasă. Stai și învață. Cei 5000 lei o să mi-i dai mie, după ce vei fi preot, dacă nu vei avea norocul să iai o fată cu ceva zestre !” a încheiat Preasfințitul, care mi-a fost mai departe ca un înger păzitor, precum se va vedea.

Când am apărut astfel “înțolit” și fără gândul că ce voi mânca mâine, credeam că toată Oradea e a mea și toți teologii mă considerau logodit, altfel de unde atâta bunăstare dintr-o dată peste mine. Bucuratu-s-a din inimă și unchiul Mihoc și m-a făcut să înțeleg mai bine gestul Preasfințitului, îndemnându-mă să mă comport în așa fel încât să-i rămân tot la suflet.

Nu s-a bucurat, însă, C. Guler, zis Helder, căci în vacanța de Paști s-a prezentat la noi, indispus, și-a adus vorba de “bănișorii ceia”, de împrumutul acela odios și

tălhăresc, și nu s-a rușinat să ne spună că după socotelile lui, nu știa să-și scrie nici numele, noi îi datoram, rotund și cu considerație, 17500 lei ("de-or fi 18000 n-a curge sânge!"), deși el îmi dăduse o dată 5000, altă dată doar 1000. Am rămas uimiți toți și-am crezut că glumește. Dar el nu glumea deloc. Iată socotelile lui: dacă el ar fi cumpărat înainte cu 4 ani două juninci gestante cu 5000 lei și dacă mai cumpăra înainte cu un an, când mi-a dat mia, încă una mai mică, atunci numai sporul celor două, tot la doi ani, plus cea mică, după piața anului 1933 făcea banii scontati de el (17500 lei).

Deci omul se considera oarecum în pierdere, iar pe noi în câștig. Atunci ne-am certat urât, i-am spus cuvinte grele, și un timp nu ne-am mai văzut.

Mă gândeam: mă are în mână cu o hârtie de 7500 lei și zică ce-o vrea, cât zice el n-am să-i dau niciodată.

Cu toate acestea nu s-a rupt definitiv de familia noastră, căci a fost la cununia mea și nu ne-a acționat în judecată, ci mereu tot spunea fratelui să nu fim supărați pentru asta "că va fi ea cumva". Ba mai mult, ne-a adus o grămadă de lemne de la dânsul zicând că le avea pentru că voise să-și facă casă.

6. Profesorii de la Academie

Aș greși dacă n-aș recunoaște că la Oradea s-a făcut teologie serioasă, cu următorii profesori, fiecare doctor în specialitatea lui, afară de cel de tipic și cântare bisericească, Cornel Gavrilesco. Iată-i: *Dr. Andrei Magier Crișanul*, mai târziu episcop de Arad: era director și vicar. Ne-a predat Noul Testament și sectologia. O figură cu o înfățișare cucernică, blândă, serioasă, meditativă și atrăgătoare, dar și subtil în toate. Inspira atâta respect, încât ne era rușine să ne prezentăm în fața lui nepregătiți la examene.

Dacă te-ai fi prezentat slab, nu te-a respins, ci ți-a zis: "dacă crezi că *știi* și-ai răspuns *bine* să nu mai vii, iar dacă te îndoiești de asta, să te mai pregătești!". Când mergea pe stradă îți făcea impresia că vezi un adevărat sfânt.

Dr. Vasile Lăzărescu, mai târziu episcop de Caransebeș și mitropolit de Timișoara. Era și spiritualul Institutului. Ne-a predat enciclopedia, patrologia, apologetica și dogmatica. Era de o frumusețe serafimică și de-o eleganță rar întâlnită. Aspru, milităros, combativ, dar nu rău la suflet, stăpân pe materiile lui și atâta de pretențios, că învățai la el de frică. Niciodată nu te examina mai puțin de o oră și jumătate, mai ales la apologetică și dogmatică. Bun psiholog, ca spiritual ne știa bine pe fiecare ce *plătim* și ce *putem*.

Venea noaptea prin dormitoare și acoperea pe cei care-i afla descoperiți. Iar de se întâmpla ca vreunul să nu fie în pat, își însemna ora, trezea pe careva să aibă martori și *a doua zi la judecată, nu la raport*.

În mare măsură lui i se datorează faptul că noi am fost 32 pe anul întâi și am rămas numai 12 în anul patru. Restul s-au retras sau au rămas repetenți.

Dr. Ștefan Munteanu, primul iconom stavrofor la Academia Teologică ortodoxă Română din Oradea; ne-a predat Vechiul Testament și ebraica. Era mic de statură, foarte simpatic, foarte popular și foarte energic, din care cauză era poreclit de studenți “dagheș forte”.

Avea un stil al său *sui generis*, sau o metodă proprie de a ne preda ebraica în așa fel încât, după doi ani știam scrie și citi bine, ba cu ajutorul dicționarului, bineînțeles, chiar traduceam texte mai puțin complicate.

Dr. Laurențiu Busuioc - călugăr; ne-a predat greaca și morala. Nu avea metodă și nu era autoritar, pentru că foarte puțină greacă ne-a rămas la toți cei ce-am făcut cu el.

Cu morala stăm tot cam ca și cu greaca, mai ales că dânsul nu avea cursul său, ca Lăzărescu la apologetică, după care să ne ghidăm, că vorbea foarte repede și era imposibil să luăm notițe, că în tot cursul nu era decât un singur manual de morală și în fine, că neștiind să ni se impună, aproape nimeni nu învăța și nu știa la el. În urma unui incident pe temă de moralitate, preasfințitul Ciorogariu, care era intransigent și care-l adusese acolo, i-a pus în vedere să părăsească definitiv Oradea, ceea ce s-a și întâmplat în 1933, stabilindu-se la Craiova.

Dr. Petre Procopovici, ne-a predat ermeneutica, rituaristica și liturgica; o figură de “bon homme”, pururea liniștit și bine dispus. Știa carte, dar nu puneia suflet în ceea ce predă. Manualul de liturgică, de vreo 800 de pagini, de Mitrofanovici, îl știa aproape pe de rost, cu materialul de subsol cu tot, și după acela ne *citea*, nu ne *preda*, dar la examen trebuia să știi aproape ca din carte.

De fapt, te întreba cam trei lecții, ce-i drept cu titlul din carte, de la început, de pe la mijloc și de pe la sfârșitul cărții. și dacă știai, îți puneia trei întrebări izolate, că era imposibil să le știi sau să le afli, dacă nu cunoșteai și subsolul manualului.

De la Oradea a plecat la Cernăuți, tot ca profesor de liturgică, iar după ocuparea Bucovinei de către ruși a ajuns la Sibiu.

Dr. Eugeniu Speranția ne-a predat filosofia și pedagogia. Era fiul anecdotistului Theodor Speranția - figură de adevărat filosof, și după pregătire și după ținuta-i vestimentară, pururea impecabilă, de parcă era scos din cutie.

Nu avea nici el curs, dar puteam lua notițe. Ne vorbea întotdeauna liber, academic și era tare doct în tot ceea ce spunea. Serios din calea-afară, dar nu distant. Examenul îl ținea acasă, și ne pierdeam pentru un moment când intram în biroul lui de lucru și vedeam atâta bibliotecă. La răspuns nu era pretentios, te ajuta și te completa, numai dacă vedea că *miști*.

Cred că nici un coleg n-a uitat, eu unul sigur nu, sfaturile ce ni le-a dat la ora de despărțire din anul al IV-lea, în legătură cu soția și copilul - ca unora care habar n-aveam atunci de acele adevăruri. Iată câteva:

“De dai soției toată inima, îți terfelește toată cinstea !”

“Copilul răsfățat nu va fi fericit niciodată.”

“Nu-ți săruta copilul decât în somn, ca să nu-i arăți toată dragostea.” “Ce soție va fi copila care se trânteste la pământ pentru că nu i se împlinește ceea ce cere ?” etc., etc.

Dr. Ștefan Lupșa, cel mai apropiat de noi ca vârstă și de aceea poate cel mai simpatizat de toți. Ne-a predat Istoria Universală a bisericii, după Eusebiu Popovici, și istoria Bisericii ortodoxe române, curs propriu.

La vârsta de 21 de ani era doctor în teologie, secția istorie. Avea un stil propriu de a ne predă - nu se uita decât la un punct fix, fie în tavan, de obicei cu fața către geam, și ne vorbea două ore într-una, de ne uimea. Cercetase toate mănăstirile din țară, ceea ce era în vremea aceea mare lucru, și ni le descria în așa fel încât parcă le vedeam aievea.

Fiu de bihorean modest, el însuși fiind modestia întruchipată, n-a căutat niciodată să râvnească la posturi mai înalte, ci s-a rezumat la a cerceta toate arhivele. După desființarea Academiei a ajuns și el la Sibiu, unde a și murit de tânăr.

Cornel Givulescu, înalt și frumos, ca tras printr-un inel, ne-a predat cântarea bisericească și tipicul și a fost autor a mai multor colinzi ca “Dimineața lui Crăciun” etc., culese cu sârg de pe plaiurile bihorene “de la bătrânii cu figuri și îmbrăcăminte de daci”, cum îi plăcea să spună.

Avea simțul cântării bisericești, învățându-ne să respectăm “accentul prozodic” și când îți spunea satisfăcut “bine, feciorule”, puteai ști că într-adevăr ai cântat bine și simțit.

Ne îndemna mereu “învățați cântarea bisericească după note și cântați frumos, căci în orice parohie vă arătați mai întâi cu cântarea, apoi cu predica și celelalte”. Pe atunci se ocupau parohiile cântând în strună, de la început până la sfârșit, câteva duminici de-a rândul și numai la sfârșit predica.

Din stimă și deosebită considerație față de Preasfințitul Roman Ciorogariu, deși nu ne-a fost profesor, amintesc și faptul că la examenul de calificare preotească ce se da după cei patru ani de teologie și de la care Preasfinția Sa nu lipsea niciodată, se petrecea un lucru: asculta atent răspunsurile date, te scruta, cu niște ochi negri ca tăciunele, din creștet și până în tălpi și dacă ai cântat frumos, dacă ai citit fluent cu litere chirilice, dacă ai purtare foarte bună, dacă ai avut înfățișare reușită, chiar dacă n-ai avut tot foarte bine în cei patru ani de studii, auzai pe loc: “pe ăsta să mi-l faceți de clasa I-a”. Ori peste asta nu se putea trece; era literă de lege, așa că mulți am știut de ce clasă suntem cu mult înainte de conferința profesorală.

Fără laudă, cu astfel de profesori, fie iertați, s-a făcut carte foarte serioasă la Oradea. Dovadă că după ce ne-am preotit și de la parohie, deci, eu, Păcală, Popa G. și Todincă din *seria noastră*, am continuat studiile la Cernăuți, ca să obținem licența în teologie; academiile n-aveau acest drept. Ori acolo unde era într-adevăr “Alma mater” - profesori ca Gheorghiu, Loichiță, Cotoș, Reli, Spănu, s-au declarat foarte mulțumiți de ceea ce știam noi, și ne-au dat, ca exemplu, studenților lor.

7. Căsătoria și parohiile

Aproape niciodată nu ies lucrurile precum le plănuiește omul. Încărcat de datorii și cu diploma de calificare preotească foarte bună, m-am prezentat, deja în vara lui 1933, împreună cu colegul Buciuman, considerați cei mai buni cântăreți din curs, la concurs pentru a ocupa parohia Roșiori, de pe lângă Tămășeu, Bihor.

Am făcut două gafe: una că m-am dus la parohie împreună cu administratorul parohiei, părintele Andru, foarte rău văzut de popor, care m-a socotit imediat ca nepot al acestuia, și alta că nu am promis “aldămaș” în caz de reușită.

Buciuman a fost mai prudent; s-a făcut că nu-l cunoaște pe administratorul parohiei și a promis ceea ce așteptau alegătorii. Așa că a avut cu vreo nouă voturi mai multe decât mine. Deci, a fost bun ales. *Otrăvit* de acest *eșec*, la care nu mă așteptam deloc, precum și de faptul că simpatia mea Elena, normalistă, nu-și luase examenul de fine de an, și deci nu putea ocupa post în toamna aceea, am rupt definitiv cu ea, ruptura fiind foarte dramatică.

Întorcându-mă de la Roșiori la Oradea, m-am întâlnit cu profesorul Givulescu, care se plimba cu Tripon Aurel, diacon ceremonial și director la Tipografia Diecezană. Givulescu auzise deja de eșecul meu, de la Protopopul Popovici, și mă compătimea sincer. Eu aproape că nu știam pe ce lume mai trăiesc.

Deodată mă întrebă: “Ce faci acum ? Măcar că n-ai parohie, ai fată ?!” I-am spus c-am rupt și cu fata, și nu m-a aprobat; din contră, mi-a zis că am făcut o prostie.

S-a întors, apoi, spre Tripon și i-a zis: “Hai, mă, să-i găsim o parohie și-o fată la feciorul acesta, că garantez eu de el.” Tripon i-a răspuns: “Îl cunosc bine de la sfințirea preoților, ce o face Preasfințitul în capelă. Le cântă bine, și-i *băiat bun* !” Apoi a zis: “Să ne mai gândim. Să vină mâine după masă. Vii și tu (către Givulescu), ne plimbăm și-om vedea !”

Givulescu i-a răspuns: “De ce mâine și nu azi ? Eu mâine n-aș putea !” Și așa ne-am întâlnit toți trei în aceeași zi, pe la orele 4 după masă, în colțul străzii Brătianu.

Givulescu m-a asigurat că nu-mi vrea răul; de fapt mă simpatiza mult, și mi-a zis că aș putea ajunge la Tulca, cea mai mare parohie din Bihor, deocamdată preot capelan pe lângă preotul Nestor Porumb, bunicul lui Tripon după soție, dacă bineînțeles i-aș vedea nepoata, mi-ar place, ne-am căsători și am merge acolo s-avem grijă de bătrân, care atunci avea circa 80 de ani.

Propunerea m-a încântat, mai ales că era vorba de Tulca, râvnită de mulți. La această parohie făcuse aluzie și colegul Păcală în anul al treilea, când, invidios, îmi spusese. “Poți cânta cât vei cânta de bine că tot nu vei ajunge tu popă în Tulca”. El era din Căuașd și totodată bogat, dar afon și fără caracter. Ca atare, niciodată nu ne-am înțeles, nici când am ajuns vecini cu parohiile, nici când am studiat amândoi la Cernăuți, în vederea licenței.

Deci, încântat de propunere și dornic de-a le-o lua altora înainte, am cunoscut în casă la Tripon pe Norica, nepoata părintelui Porumb, devenită apoi mama copiilor mei și mărturisesc sincer că n-am fost prea încântat de ea la prima vedere, dar nici că mi-a indisplăcut (sic!). M-am dus apoi la Tulca și acolo ne-am înțeles cu Nestor Porumb, ce mi-a devenit apoi bunic, încât nu voia să audă că mai merg acasă.

Menționez că mai târziu mi-a spus că a scris o scrisoare fetei și ginerelui său la Agriș (adică părinților viitoarei mele soții), spunându-le că numai pe mine mă va duce pe lângă el, chiar dacă nu i-aș deveni nepot.

Nu știu ce a fost adevărat din asta, dar cred că așa ceva nu s-ar fi întâmplat. Mi-amintesc că el mi-a dat bani *de drum*, să merg cu Norica la Agriș, să-i cunosc și pe părinții ei.

Pe ai mei de acasă vestea i-a frapat. Ei ziceau că pe la Tinca, Tulca, Bătr, Salonta etc. “e raiul pe pământ”, pentru că pe acolo își valorificau produsele - mere, pere, cireșe, nuci și poame uscate - schimbate “pe grâu curat ca soarele”.

Unchiul Nicolae Mihoc de asemenea s-a declarat mulțumit de plan, mai ales că de la Lugoj cunoștea pe avocatul Porumb, fiul preotului Porumb, pe copiii lui și pe Popa Dimitrie din Oradea, cumnatul avocatului, ca pe niște oameni cinstiți și cu legături mari. Îndată, apoi, s-a interesat de părinții lui Norica și mai ales de la colegul și prietenul său Ioan Dranău, din Arăneag și alții.

Tot unchiul a dat ideea să cer ajutorul Preasfințitului Magier, în sensul ca să mă salarizeze la o parohie bugetară, dar vacantă, ceea ce de fapt s-a și făcut. Unchiul Mihoc era sigur că dacă nu *socrul*, atunci *bunicul* Porumb îmi va plăti datoriile și de aceea n-am cerut zestre, dar cu *asta am dat greș*, precum se va vedea mai târziu. Fără a ne curta, deci, multă vreme, și fără a ne cunoaște îndeșt, la 11 februarie 1934 ne-am căsătorit, la 18 a III-a același an am fost hirotonit ca preot capelan la Tulca, cu drept de succesiune după moartea bunicului.

La Tulca, cu bunicul, cu o soră a lui, în felul ei “mama mare”, cu părintele Teaha, cu care bunicul nu se înțelesese bine niciodată, cu niște pretențiuni bănești ale bunicului față de asociația de pășune comună, cu cel mai mare și mai activ centru de bapțiști ce era acolo, cu ortodocși foarte materialști și foarte indifereți față de cele religioase și cu catehizarea elevilor la cele 12 puteri didactice, dar mai ales cu lipsa de experiență, nu mi-a fost ușor nici mie, nici soției, mai ales că în 20 decembrie, același an, a venit pe lume fiul Miron, cu care, după un an și jumătate am avut de tras mult, făcând apă la plămâni.

După cum am zis, datoriile nu mi le-a plătit - din contră - ele au înviat și împuiat.

Unchiul nu mi-a iertat cele 5000 lei, care promisese la nuntă că mi le face cadou, iar acel Helder era meru pe la episcopie, la consilierul 2 Moga, cu pâra că-i datorez o grămadă de bani etc., etc.

Nu m-am folosit de legea Conversiunii de pe atunci, și poate că de aceea și unul și altul și-au pretins banii, pe care i-am făcut foarte greu, în timp de 3 ani. Unchiul nu mi-a cerut camătă. Iar celuilalt, pentru că mă avea la mână cu 7500,

i-am dat 10.000 lei, pe care i-a luat, cu gândul că o să-i mai dau pe parcurs, dacă se va dovedi om. Dar nu i-am mai dat și de aceea tot m-a ponegрит către toți, pe oriunde a umblat.

După moartea bunicului Nestor Porumb și a sorei sale “mama-mare” și după achitarea datoriilor, situația ni se mai ușurase și aveam un dor de viață, mai ales că în 1937 ne-a venit al doilea fecior, Horia, iar lui Miron îi trecuse dea-binelea.

În legătură cu boala lui Miron, de care am amintit, trebuie să accentuez că n-am fost și că nici nu sunt superstițios - ca preot nici nu puteam fi - dar cele întâmplate mie mă fac să cred că sunt lucruri, fapte și fenomene care deocamdată scapă înțelegerii omenești, oricât ne-am strădui să dovedim contrariul.

Atenție, cei ce citiți și meditați, dar mai ales explicați dacă veți putea ! Mi-am dus, deci, copilul la un an și jumătate, cu apă la plămâni, la spitalul de copii din Oradea.

Tot a treia zi trebuia soția, care sta cu el la sora sa, soția lui Tripon, să-l ducă la spital, să-i extragă apa, care nu se mai termina. Asta a durat trei luni de chin și pentru el și pentru noi. Nu era săptămână să nu merg la Oradea ca să văd de el și să duc cele trebuincioase.

După vreo lună de tratament, văzându-mă cumnatul Tripon prea cătrănit din cauza copilului, îmi zice:

“Vezi-ți de treabă și tu, măi cumnate, cu copilul acela ! Dacă va muri îți vei face altul și nu te pierde cu firea !” El putea vorbi ușor, că avea o fiică, pe Mira, deodată cu Miron, sănătoasă tun. Și continuă: “Știi ce-ți zic eu ? Du-te și tu la Lucreția, să vezi dar dacă ți-o spune ceva !” De Lucreția sau Thiafurnan se vorbea pe atunci mult în Oradea și îi mersese vestea că multora le-a spus tot trecutul, ba că le-a prezis și viitorul, ca una care făcuse studii prin India.

Propunerea cumnatului m-a indignat. Cum să merg, ca preot, la vrăjitoare ? Căci, doar nu putea fi altceva ?!

M-am dus, deci, la Tulca, dar ghimpele mi-a rămas în inimă.

În săptămâna următoare, cum n-aveam nici vestă de preot, nici mustață, nici barbă și cum lăsasem verigheta acasă, pe furiș, ca un vinovat care se teme și de umbra lui, m-am dus la Lucreția. Am sunat. S-a deschis o ușă și din prag o ființă firavă, brunetă și cu niște ochi ca de viperă, m-a poftit înăuntru. Fără să fiu întrebat, i-am zis: “am venit și eu la Dumneavoastră, cu ceva necazuri”. M-a întrebat dacă cred în Dumnezeu, și răspunzându-i afirmativ, m-a poftit pe un scaun, la o măsuță din mijlocul camerei, apoi s-a așezat vis-a-vis de mine și mi-a zis: “Vrei să scrii ce-ți voi spune sau nu ?” I-am răspuns că n-am nici creion și nici hârtie. De pe o altă masă a luat un creion și o hârtie și mi-a zis, aproape tremurând: “Poftim !”

Mi-a luat mâna stângă, mi-a spus să țin palma tot deschisă, și-a făcut cruce ortodoxă și a zis. “Doamne, Doamne, nu mă lăsa să greșesc !”

Uitându-se când în palma deschisă, când la mine între ochi (!), cu o privire ce parcă mă sfredelea, zise:

“Domnule, dumneata porți o uniformă. Da, o uniformă, dar nu militară ! Stă lângă dumneata unul, care ți-e apropiat “ (Eu tăceam și scriam). “Și el poartă aceeași uniformă”, apoi “Domnule, dumneata ești preot !. Dumneata ai o soție brunetă și grasă, și o tot doare aici (arătă în dreptul ficatului), stă lângă un copil bolnav. Aici, aici nu departe, pe care-l tratează doi, - unul scund și gras și altul înalt și slab” (exact cum erau cei doi doctori, Katz și Chidioșan, care într-adevăr puneau suflet să-mi salveze copilul).

Apoi: “Domnule, copilul se vindecă, copilul nu moare ! Scrie asta !” De bucurie, m-am ridicat de pe scaun și-am recunoscut că sunt preot și că copilul e la spital în Oradea cu maică-sa și care doctori îl tratează.

S-a închinat și-a zis: “Îți mulțumesc, Doamne, că n-am greșit.” Apoi iarăși: “Da, copilul se vindecă, va fi un copil foarte cuminte, va învăța foarte bine, vei avea numai laudă după el. Dar, colo, mai târziu, va mai fi bolnav între viață și moarte”. Din nou: “Domnule, dumneata studiezi încă. Da, studiezi într-un oraș ce începe cu C, dar nu vei termina acolo. Vei termina într-un oraș ce începe cu I.” (Cine din familia mea de astăzi nu știa că eu eram înscris la Cernăuți și că făcusem generalul sau cursurile I și II. Mai mult, cine n-a știut, apoi, că după ocuparea Bucovinei de către sovietici, Facultatea de Teologie s-a mutat la Suceava și apoi la Iași, unde în 1941, octombrie, mi-am luat licența ?!)

Apoi: “Domnule, dumneata vei avea un proces cu militari. Militarii te vor judeca pârât de un om blond, dar vei scăpa, cu greu !”.

Și doamne cine din cei ce m-au cunoscut n-au știut că eu, într-adevăr, am avut un proces la Tribunalul Militar din Cluj, care s-a terminat abia în 1939, legat de sfințirea unei cruci în satul natal”, și în prezența autorităților de stat, care mi-au intentat procesul pentru că, în cuvântarea ținută, am cam sărit peste cal. Dar, har Domnului, am fost achitat, însă nu scutit de alte necazuri de pe urma acestui fapt.

Lucreția mi-a mai spus apoi: “Nu vei sta mult aci unde ești acum; te vei muta și la 40 de ani vei fi foarte bolnav. Vei trăi 72 de ani”. Alții vor vedea câtă dreptate a avut cu vârsta, pentru că cu bogăția a greșit, fiind că nu mă mai pot îmbogăți. Cu boala n-a greșit, pentru că în 7 aprilie 1948, la 40 de ani, am fost operat de calculi la rinichi, când nimeni n-a mai crezut că voi mai fi om, nici chiar Dr. Safta din Arad, care m-a operat. Soția și nădlăcanii știu mai bine acest lucru.

La despărțire m-a rugat să fac rugăciuni la liturghie pentru ea. I-am promis și-am și făcut șase săptămâni, cu excepția unei duminici, când am uitat-o. Dar să vedeți. La câteva luni, întorcându-mă de la Săliște, unde fuseseră înmormântați, unul după altul, cumnată-mea Aurina și tata, m-am abătut pe la Lucreția și de-o dată ce-a dat ochii cu mine mi-a spus: “vii de la înmormântare”, și “nu te-ai ținut de promisiune cu rugăciunea ! La mine să nu mai vii. Nu-ți mai spun numai una: să nu citești nici o carte spiritistă. Puteți pleca !” Și plecat am fost.

După această paranteză, de cuprinsul căreia unii vor râde, și mă vor critica, (n-au decât s-o facă) menționez că după 5 ani de păstorire la Tulcea (1934-1939)

m-am mutat la Agriș, o dată pentru ca să scap de anumiți ochi și anumite urmăriri după sfințirea de la Săliște, și-apoi că și susținătorul și părintele meu sufletesc, Magier trecuse ca episcop la Arad.

La Agriș am stat până în 1943, și acolo am lăsat mormântul micuței fiice Ariana, de-o frumusețe îngerească - cum rar ți-e dat să vezi. Ce fericit m-aș simți ca ea să-mi întâmpine sufletul când mă voi despărți de lumea asta !

Din noiembrie 1943 și până în februarie 1962 am stat la Nădlac. Acolo am înregistrat, ca să zic așa, cele mai înalte rezultate în pastorație, cele mai mari distincții bisericești, protopop, inspector parohial și iconom stavrofor, și cele mai mârșave și mai murdare lovituri psiho-fizice, pe care le-am resimțit toată viața, atât eu, cât și familia mea. Acolo, prin 1952, am fost *cercetat*, cu de-a mărunțul și cu multă asprime, în mai multe rânduri, pentru sentimente, idei și fapte ce nu-mi aparțineau și n-au putut fi dovedite, ceea ce i-a făcut să mă lase liber. Într-una din predici le-am vorbit eu enoriașilor, cu aluzii bine ținute, dar și strunite, despre nevoia de-a-i face *neutri* pe oricare dușmani ai Țării, indiferent de direcția din care năvălesc peste noi. Am pus mult suflet în acea vorbire și la sfârșitul slujbei, un grup de credincioși mai înstăriți din sat m-au înconjurat și mi-au zis: "Noa, Părinte, amu adă-ne puști...!"

Dar ceea ce n-au făcut oamenii stăpânirii în 1952, a făcut în 1962 - din curată invidie, Ponețki, tot atât de frumos la suflet ca și la nume, cu niște porci ca el, forțând lucrurile până acolo, că am cerut altă parohie. Pe vremuri de izbeliște, aici, la Nădlac, ni s-a născut fiica, Mioara, la 15 a X-a 1944. Pronia cerească, * Crucea a fost ridicată de legionarii bihoreni, în frunte cu avocatul Tocoianu, iar preotul Aurel Goia, aflat în vizită în satul natal, a fost invitat s-o sfințească însă, nu m-a părăsit, căci am primit parohia Buteni, unde am stat 14 ani, și unde n-am înregistrat rezultat în pastorație cu nimic mai prejos ca la Nădlac. Din contră, satisfacție sufletească mai mare și popularitate mai multă !

Cine ar fi curios să afle cum am lucrat în pastorație în toate cele patru parohii prin care am trecut, de ce metode și de ce mijloace m-am folosit - fiindcă despre aceste intenționat n-am amintit nimic, să întrebe pe primul întâlnit din fiecare parohie și se va lămuri. Una pot să spun: c-am fost foc și bici de multe ori, atât pentru familie, cât și pentru parohie, pentru că m-am străduit să fac și să vorbesc pe placul lui Dumnezeu și nu pe placul oamenilor.

De aceea, cu conștiința împăcată, le-am spus adesea de pe amvon: "Când mă veți vedea pe mine ticălos, ticăloșiți-vă. Când mă veți vedea beat, îmbătați-vă cu toții. Când veți auzi c-am devenit desfrânat, desfrânați-vă și voi. Când veți auzi c-am furat, furați cu toții și voi", și alte de acest fel. "Dar până atunci vă interzic categoric a le face și nu mă împingeți să vă pun sub blestem - ci faceți fapte creștinești, pentru că aș vrea ca toți să ajungeți în Rai".

Nu știu câți au mai procedat așa. M-am pensionat din cauza slăbiciunilor corporale, nu a celor psihice. Dar regret de multe ori că m-am rupt de sfatul altora. Trebuia să stau acolo până cădeam de pe picioare, ca arborele uscat din pădure.

8. Încheiere și ultimele dispoziții

Am păstorit sub șase ierarhi, străduindu-mă ca să-mi fac datoria în așa fel ca toți să fie mulțumiți de mine. Au și fost. Dă, Doamne, ca și Ierarhul ierarhilor, Mântuitorul Iisus, să fie mulțumit de ceea ce am realizat în Biserica Sa.

17 ianuarie 1973

Cisnădie - spital. Ziua lui Horia. Dragi copii (după vizita lui Miron). Oriunde vom fi și oriunde vom muri, *doresc* să fiu înmormântat la *Buteni împreună cu mama voastră*.

De ce ? Pentru că acolo mi s-au vindecat aproape toate ranele sufletului, pricinuite la Nădlac, de "fiara roșie îmbrăcată în reverendă", pentru că acolo mi-a reușit să adâncesc, să fac viu și activ, sentimentul religios în sufletele păstoriților dragi, ca nicăieri altundeva, și pentru că acolo m-am infiltrat mai adânc și eu în sufletul și în memoria lor.

Pentru reușita înmormântării să luați legătura cu preotul, care va anunța protopopiatul și episcopia, apoi cu Perva Gheorghe, cu Dumitru Dărrău, cu Ștefan Ioan, cu Țâca, cu dirijorul corului, cu Cucu (Uica Teodor), cu Mitruț Crișan și cu taică-său, precum și cu Moțu Dodu și Ginuț.

Locul în cimitir, pentru două persoane, (eu cu mama) îl va *căuta și alege* Perva și Dărrău.

Vor fi anunțați și teologii de care eu m-am ocupat, ca să-mi stea la căpătâi. Clopotele să se tragă la Săliște, Tulca, Agriș, Nădlac și bineînțeles Buteni.

Pe marginea gropii, Lițiu Gheorghe sau Bereteu să zică ce vor vrea. Prohodul să se facă în biserică.

Pomana: la ieșirea din cimitir, fiecărui participant un decilitru de Țică și un colac, făcuți la brutar.

Zeni, Sănuța și mama lui Mărinică¹⁴ să facă celelalte de trebuință.

¹⁴ Enoriașe din Buteni

MEMOIRES D'UN ANONYME .

MEMOIRES DU PRETRE ORTHODOXE AUREL GOIA. 1908 - 1918

- Résumé -

Les mémoires extrêmement intéressantes du prêtre Aurel Goia jettent un coup d'oeil sur le fascinant destin d'un membre du clergé très attaché à son institution ecclésiale